

Q. F. F. Q. S. 59

COMMENTATIO ACADEMICA,
De

USU ET ABUSU
ELOQVENTIÆ,

QUAM,

Adprobante Amplif. Facult. Philosoph.
in Reg. Academ. Aboënsi,

PRÆSIDE

HENRICO
HASSEL,

Eloqv. PROFESS. Reg. & Ordin.

PRO GRADU MAGISTERII

Publica bonorum disquisitioni sistit,

GABRIEL PETÉCHE,

Borea-Finlandus.

In Audit. Majori, die 2. Maji,

ANN. MDCCCL.

H. a. m. f.

ABOÆ, Imprim. Direct. Reg. Acad. Aboëns. Officin.

JACOB MERCKELL.

I. N. 7.

§. I.

SI homines rationis tantum dictamina sequerentur, nulla Rhetorum artificia, nulla lenocinia verborum, ambages & apparatus nulli requirentur; verum sermone perspicuo, distincto & intelligibili cogitationes animi sufficeret explicare. Veritas quando historica cum aliis communicaretur, vel res ipsæ proponerentur, earumque variæ proprietates, vires & operationes; vel in factis illorum occasiones, causæ, circumstantiæ & consecutiones enarrarentur. Qui circa dubias hærent quæstiones, quas aut adstruerent aut oppugnarent, hi suo satisfacerent officio, quum ex principiis genuinis & evidentibus iusta serie conclusiones deduxerint, & quæ pro parte contraria fuerint prolata, exceperint repulerintque. Palmarium esset opus diligenter attendere, ne supervacaneæ narrationes & argumenta invalida in orationem irreperent. Quis nescit plurima inter homines negotia tali compendio expediri? Non tropos & schemata conquirunt conjux cum conjugè, Pater cum filio, cum servo dominus colloquia
A 2 insti-

instituentes. Neque vel Philosophi, vel alii eruditi Rhetorum capsulas excutunt, quum ore aut calamo arcana scientiarum aperiunt. Quid? quod Politici perspicacissimi, de gravissimis imperiorum negotiis agentes, parum curent hæc artis Rhetoricæ pigmenta.

§. II.

Verum incidunt sæpe tempora, quibus veritati simplici nullus est locus. Homines enim non semper animadvertunt ad concilia rationis, ast levibus erroneisque haud raro agitantur opinionibus, & affectuum vehementia ceu turbine abripiuntur. Vulgus præcipue rude, mobile, temerarium, & in ipsa inconstantia pertinax, ut mare procellis laceffitum, vel minimas ob causas fremit ac inhorrescit; cui si verum simpliciter exposueris, omnem luderes operam, & surdis fabulam narrares.

§. III.

Observarunt hoc viri prudentes, in illis præsertim civitatibus, ubi magna erat plebis potentia; quare urgente necessitate illam ingressi sunt viam, quæ ingenio vulgari præ cæteris conveniret. Quum igitur deliberandum esset, quid publicæ rei conducere vel noceret, sive bellum id, sive pacem & civilem administrationem attingeret, pro eliciendo populi consensu

38) 0 (38 73

ſu argumenta in medium produxerunt, non tam vera & ſolida, quam probabilia duntaxat, ſonora, & quæ crasſas rudium, numero prævalentium, aures maxime commoverent.

§. IV.

Argumenta tali ordine diſpoſuerunt, ut animos audientium primum leviter perfringerent, mox vero percellerent, concuterent, expugnarent. Acceſſerunt variæ diſtionis veneres, ad delectandum compoſitæ, quibus tantum capiebantur incauti, ut momenta argumentorum oſcitanter expenderent. Quidquid erat verbis nitidum, figuris jucundum, translationibus magnificum ut pugiles quidam callidi adhibuerunt; & ſæpe non tam fortibus, quam fulgentibus armis pugnandum videbatur.

§. V.

Plurimum vero artis & operæ poſuerunt in affectibus excitandis, flectendis, et quocunque modo rapiendis. Sic effecerunt, ut auditores modo lætitiâ exultarent, modo dolore percuterentur, modo ira & odio exardeſcerent, modo in amotem & commiſerationem converterentur. Atque, ne quid inſidiarum deeſſet, non ore tantum & voce, quæ tamen ipſa varie extollenda, ſubmittenda, ac neſcio quibus modis

modis torquenda erat, sed exquisito etiam corporis motu et gestibus loquebantur. Omnia hæc eo tendebant, ut audientes non tam ipsi perciperent, intelligerent, judicarent; sed alieni arbitrii servi in partes quascunque improvise impetu compellerentur.

§. VI.

Ubi viri in patriam bene animati, & rerum gerendarum periti, his artibus utebantur, non dubium est, quin communi emolumento rectius fuerit prospectum, quam si nemine dirigente, singuli pro sua ignorantia inconsulta tulissent suffragia. Quantum dictæ artes profuerint, res apud veteres illarum adminiculo sapienter susceptæ, & feliciter administratæ declarant. Si Græcos adierimus, apud illos inveniuntur Solon, Lycurgus, Themistocles, Pericles, Demosthenes, alique & Eloquentiæ facultate conspicui, & meritis in patriam celebrati. Ubi ad Romam nos convertimus, hæc non solum fortissimos bellatores, verum oratores quoque præstantissimos exhibebit; quorum facundia arduis in rebus maximum ipsi præstitit adiumentum. Mennio Agrippæ id laudis debetur, qui simplici quidem ast arguto commento, de ventre cum reliquis membris litigante, civitatem, periculosissima seditione in factiones contrarias divisam, ad unionem & concordiam revocavit. Magno deinde numero in civitate Romana prodierunt Oratores, de quibus particulari

culari tractatu egit Cicero ipse Oratorum princeps. Difficile admodum foret, imo impossibile, recensendo percurrere, quid singuli dicendo effecerint, hoc tamen, adstipulante omni fide historica, contendimus, quod nunquam tot calamitates a civitatibus hisce avertere, ac tot commoda iisdem procurare valuerint, nisi hoc subsidio instructi fuissent.

§. VII.

Quemadmodum vero res optimæ & utilissimæ, adveniente abusu in nocumenta & pestes haud raro degnerant, ita Eloquentiam eidem fato obnoxiam fuisse comperimus. Quæ primum excolebatur, ut luxuriantem vulgi licentiam castigaret, rudiumque voluntatem sapientum iudicio submitteret, hæc facis ministeria subiit ad incendendam plebis temeritatem. Cujus fuerat officium enascentes discordias compefcere; & in herba opprimere, illa omnis dissidii, turbarum & seditionis facta est mater ac nutrix. Quum veri & cordati oratores ad publicum bonum ubique respicerent, & cives ad illud promovendum vel invitos pertrahere laborarent, exstiterunt alii, qui posthabito communi emolumento, privatæ solum rei augmenta quæsierunt. Talis erat Pisistratus, qui saluberrimis Solonis rogationibus obnitens, mellea verborum suavitate Atheniensibus persuasit, ut liber-

libertate, ejus alloquin tenacissimi fuerant; neglecta, regiam sibi potestatem offerrent. Plurimas deinde maximasque in civitate ista turbas concitarunt factiosi illi Demagogi, quibus in turbido piscari maxime fuit iucrosum. Quis ignorat, quantos in Republica Romana fluctus concitaverint Gracchi, vii tantum eloquio pollentes, ut iudice Plutarcho, ceteri ejus temporis Oratores, cum illis comparati, non pueris prastiterint? Imo omnes fere tribunitiae procellae, quibus gravissime concutiebatur civitas Romana, seditiosis orationibus concitabantur.

§. VIII.

Terigimus, quid in deliberationibus publicis valuerit Eloquentia, jam ad iudicia progrediamur, quomodo se in illis exseruerit, pari brevitate dicturi. Erat forum non solum Rhetorum ludus & palæstra, in qua ingenium exercitarent, sed proprium quasi spatium & campus, in quo omnem dicendi vim & copiam explicituerunt. Unde etiam videmus monumenta & præcepta; quæ de tota hac arte veteres consignarunt, imprimis ad tori cerramina collimare. Nec possumus diffiteri, quin plurima in illis haud spernenda obveniant, quæ nostro adhuc tempore suum retinent pretium, semperque retinebunt. Quemadmodum omnes controversiæ forenses

ex factis quibusdam exoriuntur, ita in hisce enar-
randis diligenti studio versabantur. Nec loci tan-
tum ac temporis aliasque expresserunt circumstan-
tias, verum etiam omnia collegerunt & inter se
compararunt, quæ ad fidem dictis faciendam aliquid
ponderis adferrent. Historia facti proposita, investi-
garunt, tota causæ disceptatio quo cardine verte-
retur, quem Græci κριόμενον, Latini statum causæ
vocarunt. Quod si vero unum κριόμενον plura
comprehenderet momenta, etiam hæc discrimina ob-
servarunt, ad certa quædam capita singula revo-
cantes. Ulterius adhibuerunt argumenta, quæ suæ
quilibet causæ judicavit idonea. Exceperunt deni-
que, quas adversarius rationes produxerat, eas-
demque pro virili refellere laborarunt. Hæc firmo
nituntur fundamento, & in qualibet actione forensi
utique sunt necessaria.

§. IX.

ALia jam videamus, in quibus Oratores suum ar-
tificium ostentarunt. In conciliando iudicium
favore plurimum operæ ponebatur. Communis quip-
pe erat persuasio, homines ex rei veritate parum
judicare, sed gratiam & odium cæterosq; affectus plenum
ubiq; exercere dominium. Ad benevolentiam captandam
exposuerunt, quales vel ipsi vel clientes in rempubli-

cam fuerint, & quæ civibus præstiterint officia. In
 judicum quoque laudes exspatiantes, res ab illis ju-
 ste sapienterque judicatas prædicarunt, aliis juxta
 prolatis, quæ aures illorum titillarent. Ipsos adver-
 sarios in odium & contemtionem adducere moliebantur.
 Unde quælibet illis crimina objectarunt, etiam
 quæ cum præfenti, de quo agebatur, negotio, ni-
 hil affinitatis habebant. Certe apud Ciceronem ipsum
 tot tantaque convitia legimus, ut infirmus ex plebe
 plura & acerbiora vix profunderè sustineret. Nihil
 tam planum erat ac evidens, nihil tam stabile & fir-
 mum, quod hi gigantes invadere & prostrernere non
 conarentur. Ad fidem testibus derogandam urgeba-
 tur, homines frequenter fallere, quosdam auro cor-
 ruptos, alios odio vel amore, nonnullos levitate fal-
 sum dixisse testimonium. Contra vero, ubi alia op-
 ponebantur argumenta, facilis erat exceptio, inge-
 nio non esse indulgendum, certa tantum & explora-
 ta admitti debere, paucissima inveniri, de quibus
 mortales ubique consentiunt, qui tamen omnes pro
 suis opinionibus pugnant. Quum pacta sibi obstare
 intelligerent, contenderunt hæc fraudibus & co-
 ætione identidem vitari; judicibus vero solam justi-
 tiæ normam propositam esse. Egregium certe mo-
 nitum! quasi vero pactorum servatio justitiæ adver-
 saretur. Quum ad juramenta provocaretur, illico re-
 ponebant, interdum perjuria committi. Quid? quod
 virtutes in vitia & vitia in virtutes reciproca meta-
 mor-

morphosi transformare pulcherrimum haberetur. Qui in scriptis Philosophicis contra voluptatem acerrime disputavit Cicero, in orationibus quandoque ejusdem suscepit patrocinium. Idem in libro de Oratore Antonium inducit gloriantem, quod in causa Norbani, quam contra Sulpicium defenderat, seditio- nes laudando tantum præstitit, ut præter omnium expectationem superior evaserit. Ubi gravissimorum criminum accusatos tuebantur patroni, non solum vultu, gestibus & lacrimis ipsi mœrorem testa- bantur, sed reos etiam produxerunt fordidatos, eor- umque patres, cognatos & amicos, ceu tristissima quædam spectacula proposuerunt; filios quoque par- vulos adhibuerunt, ut vel solus eorum adspectus commiserationem eliceret. Sic nihil intermittebatur, quod ad commovendos præsentium animos unquam potuit excogitari. Eò dignitatis hæc evaluerunt in- venta, ut ipsa jurisprudentia vilipenderetur, modo quis illa calleret, & in aciem recte produceret.

§. X.

Quam noxia hæc fuerint stratagemata quem po- terit latere? Neminem tam crassa genuit bar- baries, qui nesciat, judicem, suo si officio ritè fun- gatur, a studio partium & perturbationibus liberum esse

esse debere; quæ nebulae, si animo ejus fuerint of-
 fusa, neque verum a falso, neque justum ab inju-
 sto discernere valebit. Omnis igitur hic Orato-
 rius apparatus adversa cum illis fronte pu-
 gnavit, quæ juris rite dicendi
 exigit natura.

SOLI DEO GLORIA,

